

OBCHODNÍ PRÁVO

Vysoká škola ekonomie a managementu

2012

Obchodní právo

JUDr. Ing. Jaroslav Staněk, CSc.

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu 2012.

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-86730-93-6

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována a šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

Tato publikace neprošla redakční úpravou.

Úvodem

Tato učebnice je vydána pro výuku předmětu „Obchodní právo“. Navazuje na učebnici z roku 2007 autora Petra Zimy „Základy práva“ a znalost v ní uvedené problematiky předpokládá. Obsahově se přidrží učebnic vydaných pro výuku předmětu „Obchodní právo“ na vysokých školách neprávnického směru, především na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Učebnice popisuje právní úpravu platnou k 31. 5. 2012.

JUDr. Ing. Jaroslav Staněk, CSc.

OBSAH

KAPITOLA 1: POJEM, VÝVOJ A PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA	10
1.1 Pojem obchodního práva.....	10
1.2 Vývoj právní úpravy obchodního práva	11
1.3 Prameny obchodního práva	12
KAPITOLA 2: PRÁVNÍ ÚPRAVA PODNIKÁNÍ.....	14
1.4 Pojem podnikání.....	14
1.5 Právní úprava podnikání	14
KAPITOLA 3: ŽIVNOSTENSKÉ PODNIKÁNÍ.....	16
3.1 Živnostenské a neživnostenské podnikání.....	16
3.1.1 Pojem živnost.....	16
3.1.2 Neživnostenské podnikání	17
3.2 Provozování živnosti.....	18
3.2.1 Překážky v provozování živnosti.....	19
3.3 Druhy živností.....	20
3.4 Živnostenské oprávnění.....	22
3.5 Živnostenské úřady.....	23
3.5.1 Živnostenské řízení	24
3.5.2 Živnostenská kontrola	27
3.5.3 Živnostenské sankce	27
3.5.4 Živnostenský rejstřík.....	28
KAPITOLA 4: PODNIKATEL A SOUVISEJÍCÍ INSTITUTY	32
4.1 Pojem podnikatel.....	32
4.1.1 Identifikace podnikatele.....	33
4.1.2 Obchodní firma.....	34
4.1.3 Jednání podnikatelů	34
4.1.4 Zastupování podnikatele	35
4.2 Podnik	38
4.2.1 Pojem podnik	38

4.2.2	Organizační složka podniku	38
4.3	Obchodní rejstřík	39
4.3.1	Pojem obchodního rejstříku	39
4.3.2	Subjekty zapisované do obchodního rejstříku	39
4.3.3	Princip publicity	40
4.3.4	Účinky zápisu do obchodního rejstříku	40
4.3.5	Údaje zapisované do obchodního rejstříku	40
4.3.6	Členění obchodního rejstříku	42
4.3.7	Rejstříkové řízení	42
KAPITOLA 5: OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI A DRUŽSTVA		45
5.1	Sdružování osob za účelem podnikání	45
5.2	Pojem obchodní společnosti	46
5.3	Osobní a kapitálové obchodní společnosti	47
5.4	Založení a vznik obchodní společnosti	49
5.5	Zrušení a zánik obchodní společnosti	51
5.5.1	Zrušení obchodní společnosti s likvidací	51
5.5.2	Zrušení společnosti bez likvidace	52
5.6	Právní formy obchodních společností	55
5.6.1	Veřejná obchodní společnost	55
5.6.2	Komanditní společnost	57
5.6.3	Společnost s ručením omezeným	59
5.6.4	Akciová společnost	67
5.6.5	Evropské formy obchodních společností	75
5.7	Družstvo	77
5.7.1	Družstevní demokracie	78
5.7.2	Založení a vznik družstva	78
5.7.3	Orgány družstva	80
5.7.4	Zrušení a zánik družstva	82
5.7.5	Evropská družstevní společnost	83

KAPITOLA 6: OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY	86
6.1 Pojem a druhy závazkových vztahů	86
6.1.1 Druhy závazkových vztahů	88
6.2 Pojem a druhy obchodních závazkových vztahů	89
6.3 Vznik obchodních závazkových vztahů	91
6.3.1. Smlouvy	92
6.3.2 Veřejné zakázky	96
6.4 Zajištění obchodních závazkových vztahů	99
6.4.1 Druhy zajišťovacích instrumentů	100
6.5 Změny obchodních závazkových vztahů	107
6.5.1 Změna obsahu závazkového vztahu	107
6.5.2 Změna v subjektech závazkového vztahu	107
6.6 Zánik obchodních závazkových vztahů	110
6.6.3 Zánik závazku splněním	111
6.6.4 Zánik nesplněného závazku	112
6.7 Odpovědnostní obchodní závazkové vztahy	117
6.7.1 Majetková odpovědnost	118
6.7.2 Nemajetková odpovědnost	123
6.8 Lhůty v obchodních závazkových vztazích	123
6.8.1 Promlčení	124
6.8.2 Prekluze	126
KAPITOLA 7: POJMENOVANÉ SMLOUVY OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	128
7.1 Kupní smlouva	129
7.1.1 Práva a povinnosti smluvních stran kupní smlouvy	130
7.1.2 Odpovědnost smluvních stran za porušení kupní smlouvy	130
7.1.3 Ujednání související s kupní smlouvou	132
7.1.4 Smlouvy uzavírané v souvislosti s kupní smlouvou	133
7.2 Smlouva o prodeji podniku	134
7.3 Smlouva o nájmu podniku	135

7.4	Smlouva o koupi najaté věci.....	136
7.5	Smlouva o úvěru	138
7.6	Licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví.....	139
7.7	Smlouva o uložení věci	140
7.8	Smlouva o skladování.....	141
7.9	Smlouva o dílo	142
7.10	Smlouvy příkazního typu	143
7.10.1	Smlouva mandátní	143
7.10.2	Smlouva komisionářská	144
7.10.3	Smlouva o zprostředkování	144
7.10.4	Smlouva o obchodním zastoupení	145
7.11	Smlouva o kontrolní činnosti	146
7.12	Smlouvy související s dopravou	147
7.12.1	Smlouva zasilatelská	147
7.12.2	Smlouva o přepravě věci.....	148
7.12.3	Smlouva o nájmu dopravního prostředku	150
7.12.4	Smlouva o provozu dopravního prostředku	151
7.13	Bankovní smlouvy.....	152
7.13.1	Smlouva o otevření akreditivu	152
7.13.2	Smlouva o inkasu	154
7.13.3	Smlouva o bankovním uložení věci	155
7.13.4	Smlouva o běžném účtu.....	155
7.13.5	Smlouva o vkladovém účtu	157
KAPITOLA 8: HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ		160
8.1	Pojem hospodářské soutěže a soutěžního práva	161
8.1.1	Pojem hospodářské soutěže	161
8.1.2	Druhy hospodářské soutěže.....	161
8.1.3	Pojem a systém soutěžního práva	162
8.2	Kartelové právo.....	163

8.2.1	Dohody narušující hospodářskou soutěž	163
8.2.2	Zneužití dominantního postavení.....	165
8.2.3	Spojování soutěžitelů	166
8.2.4	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	167
8.3	Nekalá soutěž	169
8.3.1	Pojem a prameny práva proti nekalé soutěži.....	169
8.3.2	Skutkové podstaty nekalosoutěžního jednání	170
9.1.2	Právní ochrana proti nekalé soutěži	174
KAPITOLA 9: ŘEŠENÍ OBCHODNÍCH SPORŮ		177
9.1	Řešení obchodních sporů soudy	177
9.1.1	Pramen právní úpravy občanského soudního řízení	177
9.1.2	Druhy soudního řízení.....	177
9.1.3	Zásady občanského řízení soudního	178
9.1.4	Pravomoc a příslušnost soudu.....	179
9.1.5	Účastníci řízení a zastupování v řízení	182
9.1.6	Úkony účastníků řízení.....	184
9.1.7	Předběžná opatření a zajištění důkazu	185
9.1.8	Zahájení soudního řízení	186
9.1.9	Průběh soudního řízení a dokazování	187
9.1.10	Náklady řízení	188
9.1.11	Rozhodnutí soudu	189
9.1.12	Opravné prostředky v soudním řízení.....	191
9.1.13	Výkon rozhodnutí.....	194
9.2	Rozhodčí řízení	196
9.2.1	Charakteristika rozhodčího řízení.....	197
9.2.2	Předpoklady rozhodčího řízení.....	197
9.2.3	Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách.....	199
9.2.4	Rozhodci	199
9.2.5	Stálé rozhodčí soudy	200

9.2.6 Rozhodčí řízení	201
9.2.7 Rozhodčí nálezy	201
9.2.8 Zrušení rozhodčího nálezu soudem	202
9.2.9 Rozhodčí řízení se zahraničními subjekty	204
SEZNAM LITERATURY	216
Použité právní předpisy	217
Seznam zkratk	218
VZOROVÝ TEST	219
Řešení vzorového testu	222
SLOVNÍK POJMŮ	223

KAPITOLA 1: POJEM, VÝVOJ A PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA

Cíle kapitoly:

- Definovat odvětví obchodního práva a jeho postavení v rámci právního řádu České republiky
- Seznámit s historickým vývojem obchodního práva
- Seznámit s prameny obchodního práva

Úvod

Studium každého právního odvětví obvykle začínáme od vymezení pojmu tohoto právního odvětví, který definuje, které právní vztahy do tohoto právního odvětví řadíme. Dále je třeba zařadit toto právní odvětví do systému právního řádu České republiky. Studium pokračuje historickým přehledem vývoje právní úpravy daného právního odvětví a nakonec je třeba pohovořit o základních pramenech práva právního odvětví.

1.1 Pojem obchodního práva

Definice

Obchodní právo

Obchodní právo je soubor právních norem, které upravují majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností.

Zdroj: Švarc a kol. (2009), str. 17¹

Jinými slovy obchodní právo upravuje majetkové a s nimi související vztahy mezi podnikateli. Vidíme tedy, že obchodní právo upravuje tytéž vztahy, jako právo občanské (tj. majetkové a s nimi související), avšak mezi zvláštní skupinou soukromých subjektů, kterými jsou podnikatelé.

Podle některých autorů obchodní právo proto ani není samostatným odvětvím práva, nýbrž pouze pododvětvím práva občanského.

Oficiálně však v rámci právního řádu České republiky obchodní právo tvoří vzhledem ke své významnosti samostatné právní odvětví v subsystému soukromého práva.

---

¹ Švarc Z. a kol.: Základy obchodního práva, Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, Plzeň 2009

Je však třeba konstatovat, že obchodní právo upravuje i některé vztahy mezi nepodnikatelskými subjekty (např. v oblasti právní úpravy družstev) a i některé vztahy veřejnoprávní povahy vznikající mezi podnikateli a státem (např. právní úprava obchodního rejstříku).

Zjednodušeně řečeno se obchodní právo zabývá právní úpravou podnikání. Ovšem je třeba si uvědomit, že podnikání je v našem právním řádu upraveno i právními normami veřejného práva (viz. kap. 2.3).

1.2 Vývoj právní úpravy obchodního práva

Podíváme-li se na historický vývoj obchodního práva, pak zjistíme, že jeho počátky na našem území lze nalézt už ve středověku v podobě cechovních předpisů a tržních řádů.

Propracovanější právní úpravu nalezneme pak v rakousko-uherském všeobecném obchodním zákoníku z roku 1863, který společně se všeobecným zákoníkem občanským z roku 1811 převzala Československá republika po roce 1918. Tyto předpisy platily na území našeho státu až do roku 1950, kdy byly nahrazeny jediným předpisem, a to občanským zákoníkem (zákon č. 141/1950 Sb.).

Teprve v rámci rozsáhlých legislativních úprav po vydání nové ústavy (tzv. socialistické) v r. 1960 byl v rámci tzv. právníkové pětiletky první poloviny šedesátých let vydán jak nový občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.), tak i tzv. hospodářský zákoník (zákon č. 109/1964 Sb.) a pro oblast zahraničněobchodních vztahů byl vydán zákoník mezinárodního obchodu (zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku).

Hospodářský zákoník vycházel z existence celospolečenského vlastnictví výrobních prostředků a z principů celostátního národního hospodářství.

Po revoluci r. 1989 byl v rámci kontinuity právního řádu ponechán v účinnosti socialistický právní řád s tím, že nové kodexy budou jakožto pilíře právního řádu vytvořeny v následujícím období tak, aby odrážely novou realitu společenských a především vlastnických vztahů.

I když v mnoha odvětvích práva k oné zásadní rekodifikaci došlo až po dlouhé době nebo k ní nedošlo vůbec (např. pilíř soukromého práva občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb. je i v r. 2012 stále platný), v oblasti práva obchodního nebylo možné nadále prolongovat dosavadní právní úpravu obsaženou v hospodářském zákoníku a bylo třeba vydat zcela nový kodex odpovídající novým tržním podmínkám.

Bylo proto vydán r. 1991 zcela nový obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb.), který jednak respektoval nové společenské a ekonomické poměry, jednak reflektoval rozsáhlou novelu občanského zákoníku (viz. zákon č. 509/1991 Sb.).

Nová právní úprava podnikatelských vztahů byla natolik odlišná od té dosavadní, že došlo nejen k rekodifikaci příslušného zákoníku, ale byl také změněn název celého právního odvětví. Do té doby existující hospodářské právo bylo nahrazeno právem obchodním.

Při zpracovávání nového kodexu obchodního práva se vycházelo jednak z obdobné právní úpravy v některých tradičních tržních demokraciích, ale i z čistě českého pojetí transformace národního hospodářství. Tento proces transformace se po vydání obchodního zákoníku dále vyvíjel, a to spolu s přípravou České republiky na vstup do Evropské unie mělo za následek nutnost četných změn v původní právní úpravě obchodního zákoníku.

I nyní, na začátku 2. dekády 21. století, je obchodní zákoník živou právní normou, která se dále vyvíjí v souladu s vývojem nejen národního hospodářství České republiky, ale i jednotného vnitřního trhu v rámci EU.

1.3 Prameny obchodního práva

Základní prameny obchodního práva tvoří duo základních kodexů soukromého práva, a to:

1. Obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb. (dále jen Obch. Z.)
2. Občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb. (dále jen Obč. Z.)

Vidíme zde tedy jednak velké specifikum právní úpravy odvětví obchodního práva spočívající v tom, že u tohoto odvětví nemůžeme zcela jednoznačně označit jediný právní předpis jako jeho základní pramen práva, přestože v tomto odvětví existuje jeho kodex, a jednak je z existence uvedeného dua základních pramenů práva zřejmé i ono označení obchodního práva jako pododvětví práva občanského.

Ona specifická existence dvou hlavních pramenů obchodního práva vyvolává otázku, jaký je vztah těchto dvou jeho hlavních pramenů, tedy jaký je vzájemný vztah občanského a obchodního zákoníku při úpravě obchodně právních vztahů?

Tento vztah je vztahem **obecného a zvláštního**, kdy v postavení obecného předpisu je občanský zákoník a v postavení zvláštního předpisu obchodní zákoník.

Tedy platí, že není-li něco zvláště (speciálně) upraveno ve zvláštním předpisu (v obchodním zákoníku), pak nechtě se to řídí obecnou úpravou obecného předpisu (občanského zákoníku). Jinými slovy speciální úprava v obchodním zákoníku má přednost před obecnou úpravou v občanském zákoníku.

Samozřejmě, že vedle obou hlavních kodexů soukromého práva (obchodního a občanského zákoníku) je pramenem obchodního zákoníku i Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.) a Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.).

Jako každé odvětví práva, i obchodní právo nevystačí jen s právní úpravou obsaženou v kodexu tohoto odvětví, je-li kodifikováno, ale pramenem právní úpravy je i řada dalších právních norem. Tak je tomu i v případě obchodního práva.

Specifikem obchodního práva je i to, že právní vztahy z tohoto odvětví jsou upraveny nejen dalšími právními normami soukromého práva, ale uplatňují se zde i normy veřejnoprávní povahy.

Pramenem obchodního práva v tomto širším pojetí jsou tedy i další právní předpisy, např.:

- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
  - zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech
  - zákon č. 77/ 1997 Sb., o státním podniku
  - zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
- a další.

Nelze opomenout ani procesní právní normy, resp. právní normy, které jsou hmotné a procesní zároveň, např.:

- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů
- zákon 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

Cvičení 1

- a) Obchodní právo řadíme do skupiny práva veřejného nebo soukromého?
- b) Ve kterém roce byl vydán první kodex obchodního práva po revoluci v roce 1989?
- c) Jaký je vzájemný vztah občanského a obchodního zákoníku?

Shrnutí kapitoly

1. Obchodní právo je soubor právních norem, které upravují majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností.
2. Obchodní právo je odvětvím soukromého práva.
3. Počátek právní úpravy obchodního práva na území našeho státu je z roku 1863, k významným změnám této právní úpravy došlo v roce 1950, dále pak v roce 1964, kdy byl vydán tzv. hospodářský zákoník, a nakonec v roce 1991, kdy byl vydán v dnešní době platný obchodní zákoník.
4. Hlavními prameny obchodního práva jsou obchodní a občanský zákoník. Vztah mezi nimi je vztahem obecného a zvláštního.

Klíčová slova

vývoj obchodního práva